

підготовка, формування громадянської позиції, патріотизм, розуміння проблеми національної єдності.

Третє. Якісна освіта – людиноцентрована освіта, що дає змогу враховувати сутнісні індивідуальні характеристики, розкривати та розвивати задатки й обдарування кожної дитини і на цій основі забезпечувати максимальну реалізацію її потенціалу, формувати професійно компетентну й кваліфікаційно конкурентну особистість.

Четверте. Якісна освіта покликана якомога раніше формувати самостійність і самодостатність людини, спроможність діяти автономно і відповідально, ефективно поповнювати й творчо застосовувати набуті компетентності.

П'яте. Якісна освіта має намір виховання інноваційної особистості, здатної до сприйняття й творення змін, спроможної до досягнення потреби в інноваціях та їх продукування.

Шосте. Якісна освіта має бути прогностичною, навчати з випередженням, формувати людину, спроможну передбачати й проектувати своє майбутнє.

Сьоме. Якісна освіта – це відкрита освіта, здатна до самовдосконалення, неперервної модернізації та інновацій, потенційно спроможна на відповіді, адекватні цивілізаційним викликам.

У конкретних діях треба почати з визнання того, що шлях до якісної освіти, враховуючи багатоаспектність проблеми, не лежить в одній площині, а має принаймні кілька принципових різноспрямованих векторів, що зумовлено сутнісною багатовимірністю поняття якості.

ДО ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В СИСТЕМІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Топузов О.М.
(Київ, Україна)

Соціальне співробітництво в системі загальної середньої освіти тісно пов'язано з соціальним партнерством у сфері освіти, яке можна визначити як «принцип діяльності суб'єктів колективних трудових відносин у галузі охорони праці і як правовий інститут», тобто «сукупність норм, що регламентують відносини між соціальними партнерами – трудовими колективами освітніх закладів, замовниками освітніх послуг та їхніми представниками (профспілки та ін.) і роботодавцями (керівниками освітніх закладів) та їх представниками, між об'єднаннями зазначених суб'єктів щодо регулювання відносин у галузі охорони праці найманих працівників і споживачів освітніх послуг та вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» [9, с. 314]. Однак не варто зводити соціальне співробітництво в системі загальної середньої освіти лише до специфічних проявів соціального партнерства в зазначених освітніх організаціях, адже йдеться не тільки й не стільки про соціально-економічні інтереси й становище освітян як найманих працівників. Оскільки освіта – це сфера духовного виробництва, учасники якого перебувають в тривалих соціальних і правових відносинах (12-річний строк навчання), то соціальне співробітництво є значно складнішим і ширшим явищем. Так само не варто повністю ототожнювати соціальне співробітництво з педагогікою співробітництва, яка «оформилася

наприкінці 80-х років ХХ ст. як рух за оновлення школи, реформування її авторитарної системи», зосереджувалася на «спільній діяльності учителя та учнів, що передбачає взаєморозуміння, єдність інтересів і прагнень, метою якої є особистісний розвиток школярів» [1, с. 637].

Безсумнівно, науково-методичне забезпечення соціального співробітництва спиратиметься на ідеї педагогіки співробітництва, досвід і здобутки соціального партнерства в закладах освіти (рис. 1). Однак його фундаментом має стати оригінальна наукова концепція педагогіки соціального співробітництва, основи якої запропоновано в цій праці.

Результати вивчення цільової спрямованості та змістового наповнення сучасного етапу розвитку вітчизняної системи загальної середньої освіти [2; 5 та ін.], аналізу наукових літературних джерел з проблеми дослідження [3; 4; 7; 8; 9 та ін.] дають нам змогу сформулювати та обґрунтувати низку теоретичних положень щодо соціального співробітництва в системі загальної середньої освіти, що можуть урахуватися в процесі його подальшого теоретичного аналізу та практичного здійснення.

Рис. 1. Співвідношення педагогіки соціального співробітництва з педагогікою співробітництва й соціальним партнерством в сфері освіти

Зазначимо, що явище соціального співробітництва в системі загальної середньої освіти може розглядатися в декількох аспектах, серед яких можна виділити науково-теоретичний, правовий, організаційно-управлінський, технологічний, освітній, соціокультурний тощо. Урахування цих аспектів дає нам змогу здійснити декомпозицію явища соціального співробітництва в загальній середній освіті, розглядати його в різних площинах, а саме:

– як об’єкт теоретизування, наукової концепції (педагогіки соціального співробітництва), що теоретично узагальнюватиме взаємодію вчителів, учнів та їхніх батьків, представників органів державної влади й місцевого самоврядування, роботодавців, громадських організацій задля забезпечення суспільного діалогу щодо функціонування й розвитку освітньої галузі, оптимального здійснення освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти (зазначена наукова концепція (сукупність поглядів, наукових ідей) виникне й розвиватиметься на перетині ідей різних наук, інтегруватиме відповідні досягнення з педагогіки (дидактики, теорії виховання, теорії управління закладом освіти), соціальної педагогіки, соціальної психології, наук про управління, соціології, правознавства, економічної теорії тощо);

– як прояв соціального й культурного служіння системи загальної середньої освіти, сучасної української школи інтересам місцевої територіальної громади, українського суспільства загалом;

– як важливий напрям, одне з ключових завдань реформування вітчизняної системи загальної середньої освіти (досягнення гармонійного поєднання запитів здобувача освіти, його сім'ї, громади, виробництва (роботодавців), держави до результатів загальної середньої освіти, єднання зусиль цих суб'єктів задля одержання їх в освітньому процесі);

– як один із вагомих ресурсів (чинників, умов) оптимального розвитку системи загальної середньої освіти (розвитку її кадрового, методичного, матеріально-технічного забезпечення, освітнього простору тощо);

– як форма державно-громадського й державно-приватного партнерства в галузі загальної середньої освіти;

– як засіб формування громадянської культури та культури демократії, поваги до освітніх прав і свобод людини;

– як потужний засіб раннього виявлення й вирішення глобальних освітніх проблем, попередження й врегулювання конфліктів у сфері загальної середньої освіти;

– як засіб залучення (на добровільних, правових засадах) батьків, родичів, представників громади, роботодавців, громадських організацій, органів місцевого самоврядування й державної влади до обговорення й вирішення освітніх проблем, реалізації окремих важливих завдань освітнього процесу;

– як засіб розв'язання освітніх завдань в закладах загальної середньої освіти (навчальних, виховних, вибору напрямку допрофільної підготовки й профільної загальної середньої освіти, профорієнтаційних тощо).

Аналіз наукових літературних джерел і правових актів [2-5; 7-10] дає нам змогу запропонувати таке авторське визначення поняття: «соціальне співробітництво в системі загальної середньої освіти» – це система специфічних соціальних відносин, що добровільно й цілеспрямовано встановлюються між учасниками освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти, іншими зацікавленими фізичними та юридичними особами, задля спільного визначення, обговорення, узгодження їхніх освітніх і соціальних потреб та інтересів, реалізації їх у спільних заходах (передбачених угодами сторін, планами, програмами, проектами тощо).

Список використаних джерел:

1. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України, головний ред. В.Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

2. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – № 38–39. – С. 380.

3. Організація та розбудова громадсько активної школи як осередку розвитку громади: навч.-метод. посібник / [Г. Єльнікова, Л. Даниленко, Н. Клокар, Т. Сорочан, Н. Софій та ін.] / За заг. ред. Г. Єльнікової; Всеукраїнський фонд «Крок за кроком». – К. : СПД-ФО Парашин К.С., 2007. – 172 с.

4. Петренко І. В. Психологічні механізми розгортання соціального діалогу в освітньому просторі / І. В. Петренко // Актуальні проблеми психології. – 2014. – Т. 5, Вип. 14. – С. 170–176.

5. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 988-р від 14 грудня 2016 р.; Концепція // Офіційний вісник України. – 2017 р. – № 1. – С. 84 / Офіційний сайт Верховної Ради України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80>.

6. Тіхонова Н. Г. Становлення та розвиток взаємозв'язку школи, сім'ї і громадськості у вихованні учнів / Н. Г. Тіхонова // Народна освіта. – 2016. – Вип. 2. – С. 66–72.

7. Токарева Н. М. Психологічні виміри діалогізації сучасного освітнього простору / Н. М. Токарева // Проблеми сучасної психології. – 2018. – Вип. 40. – С. 373 – 384.

8. Філіпчук Г. Освітній аспект державно-громадянського діалогу / Г. Філіпчук // Українознавство. – 2013. – № 1. – С. 170–174.

9. Цина А. Соціальне партнерство як принцип законодавчого та нормативно-правового забезпечення охорони праці в галузі освіти / А. Цина // Витоки педагогічної майстерності. Серія : Педагогічні науки. – 2012. – Вип. 9. – С. 310–315.

10. Шевченко Н. В. Соціальне партнерство в освіті: конфліктний підхід як методологічна орієнтація / Н. В. Шевченко // Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Сер. : Філософія, філософія права, політологія, соціологія. – 2013. – № 3. – С. 160–168.

ОСНОВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ОСВІТИ НАУКОВОГО СПРЯМУВАННЯ

Довгий С.О., Гальченко М.С.
(Київ, Україна)

У Законі України «Про освіту» спеціалізована освіта наукового спрямування проголошується як відповідь на суспільний запит щодо пошуку і розвитку інтелектуально обдарованих дітей, підготовки їх до діяльності в умовах прогресу інноваційного типу, до життя у суспільстві знань. Стрижнем ідеології цього підходу є ідея переорієнтації освітнього процесу в закладах освіти з механічного заучування учнями певної кількості формального знання, визначеного навчальними програмами і стандартами, на розвиток у них дослідницьких компетентностей, що стануть універсальними пізнавально-креативними інструментами. Це дає можливість гнучко реагувати на актуальні виклики багатьох життєвих суспільних та індивідуальних ситуацій, обґрунтовано передбачати їх розгортання і трансформацію у близькій та віддаленій перспективах. До структури компетентностей такого типу належить низка якісно специфічних здатностей особистості, з-поміж яких варто назвати: здатність до оперативної орієнтаційно-пошукової діяльності під час напрацювання інформаційного базису, необхідного для розв'язання проблеми; здатність особистості до переосмислення отриманої інформації за алгоритмами принципу когнітивної складності; готовність до побудови та розгортання на основі практичної діяльності, продукування інноваційних ідей та їх перевірки за допомогою методів і засобів наукового дослідження; здатність до розроблення альтернативних моделей системного розв'язання проблем і вирішення часткових завдань тощо. Все це зумовлює необхідність упроваджувати та використовувати в освітньому процесі особливі педагогічні технології, що базуються на властивих науці способах пізнання і верифікації здобутої інформації. Особливо це стосується освіти обдарованих дітей, схильних до дослідницької діяльності.

З огляду на зазначене зрозуміло, чому одним із провідних напрямів наукової діяльності Інституту обдарованої дитини НАПН України (далі – Інститут) останніх років є дослідження науково-методичних засад розроблення і